

Mistä löytyvät Etelä-Pohjanmaan askelmerkit kiertotalouteen?

6.11.2024

Vihreä siirtymä, eli siirtymä kohti ekologisesti kestävää taloutta ja kasvua, on edellytys maapallon kantokyvyn säilymiselle. Kiertotaloudella on tunnistettu olevan keskeinen rooli maapallon kantokykyyn liittyvien ongelmien, luonnon monimuotoisuuden katoamisen, ilmastonmuutoksen ja saastumisen ratkaisemisessa. Kiertotalous on talousmalli, joka perustuu resurssitehokkuuteen, resurssien suljettuihin kiertoihin, luonnonresurssien säilyttämiseen sekä jätteiden synnyn ja energian käytön rajoittamiseen. Kyseessä on meidän koko yhteiskuntamme ja taloutemme toimintatavan muuttava systeeminen, moniulotteinen muutos, jossa meillä kaikilla on roolimme. Kiertotaloudesta voit lukea lisää esimerkiksi tästä artikkelista: Mitä ne kiertotalouden mahdollisuudet yritykselle olivatkaan?

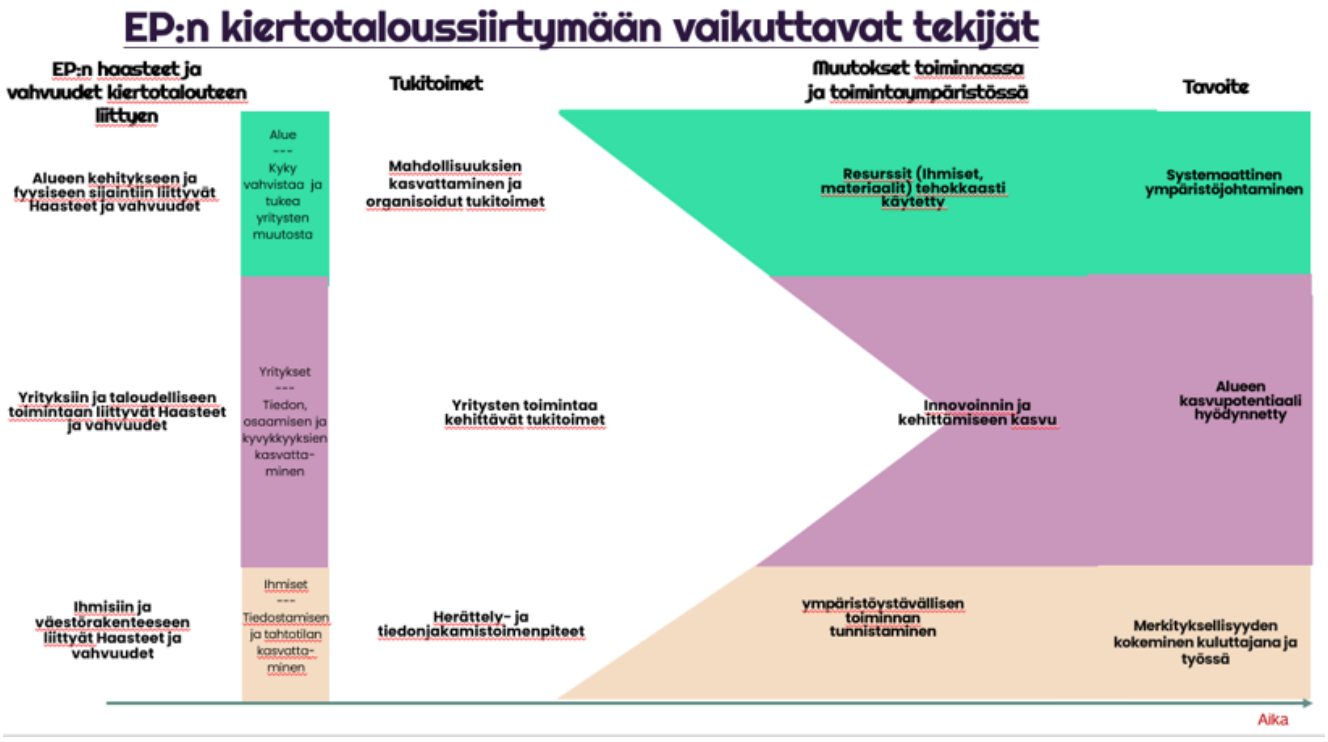
Seinäjoen ammattikorkeakoulun toteuttamassa RIIHI-hankkeessa selvitettiin Etelä-Pohjanmaan erityispiirteitä ja -tarpeita kiertotaloussiirtymän edistämisessä. Kiertotalouden moniulotteisen luonteen ja systeemisen muutoksen monimutkaisuuden vuoksi ei ole yhtä kiertotalousstrategiaa, joka sopii kaikille yrityksille, toimijoille ja alueille. Yritysten yksilöllisiin ratkaisumahdollisuuksiin vaikuttavat mm. yrityksen tarjoama tuote tai palvelu, toimiala, sijainti, toimitusketjut ja muut verkostot, raaka-aineet, teknologia-, strategia- ja innovointiosaaminen sekä tuotanto- ja prosessiolosuhteet jne.

Onnistuneen siirtymän toteutus edellyttää näin ollen myös paikallisten kontekstien ja erityispiirteiden ymmärtämistä sekä paikalliset näkökulmat huomioivia ohjaus- ja tukitoimia. Paikalliset toimijat ovat suunnittelu-, ohjaus-, tuki- ja sääntelytehtäviensä ansiosta myös avainroolissa alueen kiertotaloussiirtymän onnistuneessa toteuttamisessa.

Etelä-Pohjanmaan erityispiirteet lähtökohta kiertotalouden edistämistyölle alueen yrityskentällä

Ylikansalliset ja kansalliset toimintamallit eivät usein huomioi riittävästi paikallisia lähtökohtia ja tarpeita. Lisäksi yleisessä keskustelussa kiertotaloussiirtymään liittyen painottuu usein suurten kaupunkien ja kasvukeskittymien näkökulmat, sivuuttaen maaseutumaisten alueiden haasteet ja vahvuudet siirtymässä. Tästä syystä Euroopan aluekehitysrahaston rahoittamassa, Seinäjoen ammattikorkeakoulun toteuttamassa RIIHI -Resurssiviisaat verkostot Etelä-Pohjanmaalla -hankkeessa on tarkasteltu, miten paikallisten toimijoiden on mahdollista edistää alueen kiertotaloussiirtymää mahdollisimman tehokkaasti. Selvitys keskittyi tuottamaan tietoa siitä, miten aluetoimijat (mm. kuntatoimijat, koulutus- ja tutkimusorganisaatiot, yrityspalvelu- ja edunvalvontatoimijat) Etelä-Pohjanmaalla voivat tukea ja vauhdittaa yrityksiä ottamaan käyttöön kiertotalouden liiketoimintamalleja. Selvityksessä on keskitytty esittämään melko matalan kynnyksen suosituksia ja askeleita, joita alueen toimijoiden on mahdollista integroida omaan työhönsä ilman liian suuria lisäresurssivaatimuksia.

Selvityksen pohjaksi luotiin muutosjohtamisen ADKAR-mallin muunnelmaan sekä innovaatioiden diffuusioteoriaan pohjautuva malli, jolle aseteltiin Etelä-Pohjanmaan kiertotaloussiirtymään vaikuttavia tekijöitä. Malli huomioi, että systeemisen kiertotaloussiirtymän on tunnistettu edellyttävän toimenpiteitä yhteiskunnan mikro-, meso- ja makrotasoilta (yksilöt, yritykset, alue) ja vieläpä yhtäaikaisesti sekä bottom-up –ja top-down –lähestymistapoja.

Kuva 1. Yksinkertaistettu malli Etelä-Pohjanmaan kiertotaloussiirtymään vaikuttavista tekijöistä.

Selvityksen lähtökohtana on toiminut kansainvälisen tutkimusaineiston perusteella tunnistetut, eteläpohjalaisesta näkökulmasta oleelliset, maaseutumaisten alueiden kiertotaloussiirtymään vaikuttavat haasteet, vahvuudet ja tukitoimenpiteet sekä niistä seuraavat potentiaaliset muutokset toiminnassa ja toimintaympäristössä. Erityisesti tunnistettuja haasteita, vahvuuksia ja olosuhteita on peilattu aikaisempiin Etelä-Pohjanmaalla tehtyihin selvityksiin (mm. Etelä-Pohjanmaan liitto, Yritysbarometrit) oleellisten tekijöiden tunnistamiseksi.

Kerätyn ja yhdistetyn pohjatiedon perusteella on tunnistettu paikallisen lisätiedon selvittämistarpeet. Lisätietoa tunnistetuista tekijöistä erityisesti Etelä-Pohjanmaan kiertotaloussiirtymän edistämiseksi on hankittu paikallisella kartoituksella: Kiertotalouden edistämiseen liittyvistä asioista on kysytty hieman eri näkökulmista mutta toisiaan täydentävästi sekä yksilöiltä, yrityksiltä että aluetoimijoilta. Webropol-sovelluksella toteutettuun yksilökyselyyn vastasi yhteensä 368 vastaajaa. Yhteensä 18 eri alojen teollisen yrityksen päättäjää osallistui Teamsilla toteutettuun syvähaastatteluun ja 44 aluetoimijaa 30 eri aluetoimija- tai kuntaorganisaatiosta vastasi niin ikään Webropolilla toteutettuun kyselyyn. Prosessin lopputuloksena syntyi selvitys: Askeleita kiertotalouden edistämiseksi Etelä-Pohjanmaan aluetoimijoille.

Kuva 2. Askeleita kiertotalouden edistämiseksi Etelä-Pohjanmaan aluetoimijoille -selvityksen laatimisprosessi.

Tämä artikkeli aloittaa artikkelisarjan, jossa kuvataan askeleita kohti Etelä-Pohjanmaan kiertotaloussiirtymää. Selvitykseen kokonaisuudessaan pääset tutustumaan täältä. Tämä artikkeli sekä selvitys ovat toteutettu osana EU:n osarahoittamaa RIIHI – Resurssiviisaat verkostot Etelä-Pohjanmaalla -hanketta.

Krista Mäki
SeAMK

Heli Hietala

SeAMK

Kirjoittajat työskentelevät SeAMKissa kestävän liiketoiminnan asiantuntijoina

Lähteet

Bassi, A. M., Bianchi, M., Guzzetti, M., Pallaske, G., & Tapia, C. (2021). Improving the understanding of circular economy potential at territorial level using systems thinking. Sustainable Production and Consumption, 27, 128–140. https://doi.org/10.1016/j.spc.2020.10.028

Etelä-Pohjanmaan liitto. (i.a). Tilastoja ja ennakointia Etelä-Pohjanmaalta. https://epliitto.fi/tilastot/

Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät (2023). Pk-yritysbarometri, kevät 2023, alueraportti. https://www.yrittajat.fi/wp-content/uploads/2023/02/pk-baro_kevat-2023_alueraportti_etela-pohjanmaan_yrittajat.pdf

Gura, K. S., Nica, E., Kliestik, T., & Puime-Guillén, F. (2023). Circular economy in territorial planning strategy: Incorporation in cluster activities and economic zones. Environmental Technology & Innovation, 32, 103357. https://doi.org/10.1016/j.eti.2023.103357

Malhotra, G. (2019). ADKAR Model: What Is It and How To Use It? https://whatfix.com/blog/adkar-model-what-is-it-and-how-to-use-it/

Rogers, E. M. (2010). Diffusion of innovations. Simon and Schuster.

Uvarova, I., Atstaja, D., & Korpa, V. (2020). Challenges of the introduction of circular business models within rural smes of eu. International Journal of Economic Sciences, IX(2). https://doi.org/10.20472/ES.2020.9.2.008